

PROFESORUL DE ACTORIE – ELEMENT PRINCIPAL ÎN VIITOAREA CREAȚIE ACTORICEASCĂ

THE ACTING TEACHER – THE MAIN ELEMENT IN THE FUTURE ACTING CREATION

ADINA GIURESCU¹,

doctorandă,

Universitatea Națională de Arte George Enescu, Iași

CZU 792.028.071.4

Scopul acestei lucrări este de a sublinia și a reaminti rolul important al profesorului de actorie în dezvoltarea artistică a actorului. Se va evidenția și dimensiunea pedagogică a regizorului în lucrul cu actorul. Arta actorului se află într-o firească și continuă mișcare și dezvoltare, însă cunoștințele dobândite la orele practice de actorie pe scena studenției ar trebui să rămână imuabile, chiar dacă arareori sunt ignorate și chiar dinadins uitate. Pentru a nu ne pierde identitatea creatoare în vârtejul modernizării, câteodată, forțate a acestei arte, întoarcerea la modelele autentice dezvăluite în școală devine o necesitate stringentă. În acest context, profesorul de actorie ajunge să fie pionul principal în formarea și dezvoltarea universului interior al studentului – viitor actor profesionist. K.S. Stanislavski se încadrează în modelul incontestabil al transformării artistice: de la amator – la profesionist, de la căutător – la pedagog.

Cuvinte-cheie: profesor, student, actor, Stanislavski, regizor

The purpose of this work is to highlight and remind the importance of the acting teacher in the artistic development of the actor. The pedagogical dimension of the director in working with the actor will also be highlighted. The actor's art is in a natural and continuous movement and development, but the knowledge acquired in acting practice, on the student stage, should remain immutable, even if it is rarely ignored and even deliberately forgotten. In order not to lose our creative identity in the whirlwind of sometimes forced modernization of this art, a return to the authentic models revealed in school becomes an urgent necessity. In this context, the acting teacher becomes the main pawn in the formation and development of the student's interior world, the future professional actor. K.S. Stanislavsky fits into the undeniable pattern of artistic transformation: from the amateur to the professional, from the seeker to the pedagogue.

Keywords: teacher, student, actor, Stanislavsky, director

---

1 E-mail: adina.giurescu@yahoo.com 28

Introducere

Rapiditatea schimbărilor care au loc în contextul social, politic și educațional a dus la reevaluarea și în plan cultural a metodelor de creație și de înnoire estetică a principiilor artistice, menite, în acest caz, să surprindă și să atragă mult ocupatul și, mai nou, plictisitul spectator de teatru.

În plan artistic, se propagă un soi de atitudine anarhică în ierarhizarea axiologică. Tendința de a nega tot ce era considerat valoros până în momentul prezent devine un act de rebeliune și curaj, susținut prin răsplătirea cu premii și distincții – demers sprijinit cu îndârjire și de cei care până în acest moment nu au fost recunoscuți. Contestarea valorilor afirmate deja se transformă automat în deschidere de noi drumuri, la capătul cărora, de fapt, nu se găsește nimic autentic, consistent și care să emoționeze. A nega cu furie tot ce s-a descoperit până în zilele activității noastre artistice înseamnă uitarea propriei dezvoltări și deveniri. Studiul actorului asupra rolului nu mai implică emoție. Se rostește alb, se joacă civil, actorul este detașat. Dar, din păcate, nu asistăm la o abordare brehtiană. Emoția, fără de care teatrul nu poate exista, devine o reacție de care interpretul ar trebui să se jeneze. Sentimentele, probabil, ar știrbi din curajul cu care s-a demontat și răsturnat scara valorică existentă până acum. Regizorul Vlad Mugur spunea într-o repetiție că „teatrul este teatru. Nu e ca și cum ai juca în sufragerie”. Profesorul, în cazul nostru de actorie, devine persoana perimată care a fost alături de student la un moment dat, dar ale cărui învățături nu mai sunt în trend cu noul val de exprimare artistică.

Profesorul de actorie, creator de actori profesioniști

„Teatrul e ceea ce duci cu tine, crești și educi în tine de-a lungul anilor, este visul unei vieți întregi” [1 p. 42], spunea E.B. Vahtangov, mare regizor și pedagog, despre care însuși K.S. Stanislavski spunea: „El știe să predea mai bine decât mine sistemul meu” [1 p. 10].

Pe perioada studiilor din cadrul facultății de teatru se vor crea legături indestructibile între cel care transmite și cel care primește. Are loc nașterea, adolescența și începutul maturității unei vieți artistice profesionale. Studenții vor dori să participe la orele unui profesor care a impresionat prin arta sa pe scenă (profesorul de actorie trebuie să fie, indiscutabil, practician). Deci, fără îndoială, valoarea sa se va răsfrânge și asupra meseriei de pedagog.

Henry Brooks Adams, istoric american, spunea că „un profesor își pune amprenta asupra eternității, el nu poate ști niciodată cât de departe ajunge influența lui”. Responsabilitatea celui care împărtășește modalități de a pune în practică teoria despre arta actorului este evidentă. Elevul, discipolul, studentul care va deveni ulterior posibil partener de scenă al profesorului, va expune, practic, ceea ce a învățat, va demonstra teoria deprinsă în școală prin propria creație actricească. Talentul, disciplina, implicarea discipolului vor da legitimitate cunoștințelor dobândite. Activitatea învățătorului devine crucială în modelarea studenților. Profesorul, moștenind, la rândul său, o viziune anume, are o contribuție deosebit de importantă în supraviețuirea, împărtășirea și perpetuarea informației. Claritatea, veridicitatea și harul pedagogic cu care ideile sunt transmise mai departe pot produce adevărate revelații în lumea intrinsecă a studentului, revelații care vor duce inevitabil la rezolvări inedite în jocul actoricesc. Însăși responsabilitatea față de această meserie se impune a fi transmisă mai departe. Munca profesorului cu studentul va provoca asimilarea de mecanisme deținute, mecanisme pe care viitorul actor, într-un context autentic învățat, le poate dezvolta în lucrul pe scenă. Fiecare manifestare artistică a actorului profesionist, chiar dacă nu o conștientizează, poartă cu sine ecoul profesorului de actorie. Studentul va copia, câteodată, involuntar atitudinea, mentalitatea și modalitatea de a interpreta ale celui care îl învață; va acționa pe scenă corespunzător celor știute; își va manifesta talentul prin plăcerea de a juca, prin prezența fizică și mentală, prin seriozitate și implicare (valori însușite încă din școală); se va exprima în cadrul normelor și legilor nescrise, dar rostite de către profesorul de actorie în sala de curs – legi care de-a lungul timpului au fost probate de mari actori și regizori cu rezultate foarte bune în percepția corectă a actului artistic.

Studentul – viitor actor profesionist, va deveni mesagerul condiționat al celor învățate. Cabotin, meșteșugar, manierist, imitator, geniu sau oricum i-am spune, acesta va conține în sine chintesența

artei spectacolului. Căci, până la urmă, va fi exponentul principal al ideilor teatrale, va fi indicele „viu” al unei reușite sau al unui insucces teatral. Actorul devine o modalitate instantanee de a transmite prin practică și propria concepție a dramaturgului, manifestată, evident, prin textul propriu-zis. Ori-ce schimbare apărută la repetiții sau în viața cotidiană a actorului poate avea repercusiuni adânci în prezervarea intactă a propriului pilon informațional învățat și păstrat cu sfințenie. Atacurile societății (ne referim la cele îndreptate spre actor) îi pot zdruncina temelia construită în vremea studenției și mai apoi în viața artistică profesionistă, dezechilibrul infiltrându-se prin expunerea la noi idei teatrale pe care nu le mai înțelege sau pe care le simte ca fiind îndepărtate de ceea ce considera el arta teatrală autentică. În această împrejurare, singura soluție de izbândă și supraviețuire artistică este întoarcerea, ori de câte ori este nevoie, la cunoștințele certe, nealterate, învățate în școală.

K.S. Stanislavski – model de pedagog de formație artistică

„Eroul absolut al teatrului realist, cel al cărui autoritate în teoria și practica artei actorului e literă de lege ce nu poate fi pusă la îndoială nici măcar de cei care îi neagă vehement efectele, este Stanislavski” [2 p. 106], spunea criticul de teatru Octavian Saiu.

K.S. Stanislavski a intuit necesitatea înființării unei metode care să aibă în vedere universul complet al actorului, atât viața sa personală cât și cea profesională, conștient fiind că niciuna nu încetează, când cealaltă se manifestă. În cartea „Viața mea în artă” povestește cum profesorii de teatru dialogau cu elevii pe diferite teme culturale, contribuind astfel la dezvoltarea capacității actorului de a da naștere unui personaj veridic.

Puțin probabil, însă, să fi intuit amplitudinea impactului pe care îl vor avea în timp căutările sale în arta actorului și a regiei. El va schimba pentru totdeauna modul de a percepe profesorul de artă teatrală. Datorită lui, conștientizăm astăzi importanța profesorului în procesul de creație. Stanislavski spunea că niciun actor nu-și împărtășește metoda prin care ajunge la personaj. „Felul de a lucra și a crea al fiecărui artist este o taină pe care fiecare o ia cu el în mormânt” [3 p. 80].

De multe ori, actorul nu-și împărtășește metoda de lucru din teama de a nu fi înțeles greșit, dar, poate, cel mai adesea, din motivul că oricât de multă teorie în arta interpretării ar cunoaște, aceasta se va materializa pe scenă după interiorul filtrant, unic al actorului. Fiecare actor va lucra pentru a ajunge la rezultatul dorit de regizor printr-o metodă învățată în facultate, asumată și, apoi, devenită personală. Este de la sine înțeles faptul că la edificarea acestei metode personale contribuția esențială îi revine profesorului.

Dar, oricât de temeinică este pregătirea de zi cu zi a actorului, chiar punând accent pe pregătirea mentală, aceasta nu îl poate instrui și proteja pentru diversele metamorfozări neașteptate ale societății în care acesta trăiește și își desfășoară activitatea artistică. Confruntându-se și cu transformările și evoluțiile celorlalte individualități cu care lucrează, actorul are nevoie de o maleabilitate pentru a se adapta noilor provocări și, mai ales, de o atitudine protectivă a normelor și principiilor aferente meseriei, dobândite de-a lungul timpului.

Marele geniu rus Stanislavski va constitui o punte pedagogică între vechile abordări ale meseriei și modernitate, între interpretarea declamativă și trăirea autentică a rolului pe scenă. Unele revelații, trăiri și experimentări ale sale vor deveni reguli în activitatea teatrală actuală. Exemplificăm printr-o conștientizare a sa privind diferența dintre actorul amator și cel profesionist: „(...) actrițele cu renume, care jucaseră piesa de nenumărate ori, soseau cu câte o jumătate de oră înainte de începerea repetițiilor și se pregăteau, în vreme ce amatorii (bineînțeles, în afară de mine) întârziiau de cele mai multe ori. Actorii cu faimă repețeau cu voce plină, pe câtă vreme diletanții de abia își șopteau rolurile, citind textul din caiete” [3 p. 113].

Exemplul lui Stanislavski rămâne, poate, cel mai elocvent din istoria artei actorului. Căutările personale l-au transformat din actor în regizor și, mai apoi, în pedagog, alegând, conștient de importanța acestui lucru, să împărtășească propriile descoperiri pentru a ridica nivelul valorii creației artistice viitoare. Inițial, s-a confruntat cu o reticență din partea actorilor cu experiență, atunci când a încercat

să împărtășească și, totodată, să pună în aplicare sistemul său. A înființat un studio în loc de o instituție de artă propriu-zisă, intenționând ca teoria sa să se transforme în practică direct pe scenă. Pentru aceasta, avea nevoie de actori care să răspundă la cerințele sale și să-i înțeleagă doleanțele. Bunăoară, superviza foarte atent actorii și regizorii care doreau să participe în activitatea studiourilor. La rândul său, V. Toporcov împărtășește din experiențele avute în cei zece ani cât a stat alături de Stanislavski. „Se întâmpla destul de rar ca Teatrul de Artă să invite actori „din afară”. Actorii – după expresia lui Constantin Sergheevici – trebuiesc „crescuți” în interiorul teatrului” [4 p. 32].

Regizorul – între pedagogie și propria manifestare artistică

Regizorul Lev Dodin spunea: „Unul dintre profesorii mei avea o legătură directă cu Stanislavski, iar celălalt cu Meyerhold. Deci, este foarte probabil ca cei doi părinți teatrali ai mei să-mi fi transmis acest crez că teatrul nu numai că este foarte important în viață, dar înseamnă viața însăși” [5 p. 10].

Lev Dodin este conștient de influența celor învățate în școală, devenind, la rândul său, un adevărat profesor, având ca loc de predare scena, oferind șansă actorului să se auto-descopere, să se dezvolte și să etaleze cele învățate în școală prin construcția de personaje viabile.

De-a lungul timpului, renumiți regizori au fost și foarte buni pedagogi. Înainte ca regizorul să monteze o piesă într-un teatru, este de bun augur o analiză a componenței trupei, o cercetare îndeaproape a rolurilor jucate deja de către actori, tocmai pentru a evita o distribuție nepotrivită și a ajuta la îndepărtarea posibilelor șabloane care pot să apară în timpul repetițiilor. Instinctul actorului pentru a interpreta un anumit rol poate să fie inexact, îndepărtat, în contextul planului regizoral. Astfel, regizorului îi revine sarcina de a îndruma actorul către direcția dorită și, fără îndoială, către o realizare actoricească cât mai autentică.

Ideile antagoniste care pot apărea pe parcursul unor repetiții ar putea fi rezolvate prin acceptarea discursului celuilalt. Reușita unui spectacol are ca fond determinant relația regizor – actor. Până în ziua premierei, cel de-al patrulea zid stanislavskian va deveni analog celui conținut de confesional. Situat între regizor și actor, acesta va permite strecurarea mărturisirilor actorului, dar și receptarea îndrumărilor regizorului. Se va crea un spațiu *ad-hoc* sacru în care se va renunța la ideile preconceptuate și rutinate. Succesul acestei relații va fi condiționat de încrederea pe care fiecare dintre cei implicați i-o va acorda celuilalt. Componentele *sine qua non* ale acestei întâlniri sunt constituite de prezența generozității, într-o parte, și diminuarea orgoliului, în cealaltă parte. Fără conștientizarea acestui raport între cele două personalități cu atribuții diferite, nu se poate garanta un rezultat calitativ. Structura generozității regizorului va conține și timpul pe care acesta îl acordă actorului pe parcursul repetiției, timp necesar (chiar dacă vorbim de genii) pentru a ajunge la rezultatul optim.

Traectoria actorului și traectoria regizorului sunt asemănătoare. Așa cum realizarea actorului profesionist va depinde mult de profesori, regizorul va moșteni metoda celui care i-a împărtășit știința meseriei, va fi inspirat de cel pe care îl admiră sau poate va vibra la reușitele colegilor de generație. Spectacolul de teatru va deveni și un exemplu al capacității actorilor de a înțelege și transpune scenic cât mai corect ideile regizorale.

Astăzi se simte lipsa unor dialoguri edificatoare între regizor și actor. Deseori, regizorul pare preocupat exclusiv de expunerea ideilor sale regizorale în detrimentul artei actorului. În acest context, actorul va fi obligat să recurgă la maniera de joc de care el este cel mai sigur pentru a suplini tocmai lipsa acestor indicații regizorale. Evident, există și reversul în care ideile regizorale complexe și valoroase nu vor putea fi etalate din cauza incapacității actoricești.

Concluzii

K.S. Stanislavski lasă ca moștenire pentru teatrul profesionist, așa cum îl cunoaștem noi astăzi, adevărate principii etice, estetice și tehnice, construind, astfel, un mediu potrivit pentru dezvoltarea artistică teatrală. Importanța celor învățate și expuse ulterior pe scenă va avea un impact major în cre-

area și educarea unui public de calitate care va recunoaște instinctiv valoarea. Profesorul de actorie, urmaș al principiilor stanslavskiene, va lăsa o amprentă nepieritoare asupra studentului prin atitudinea sa față de meserie, prin metoda învățată de a pregăti un rol, prin perceperea corectă a relației între personaje sau în deschiderea actorului către ideile regizorale.

Actorul și regizorul au îndatorirea, pe tot parcursul vieții lor artistice, să păstreze nealterate cunoștințele primite în școală, să creeze, perpetuând respectul și admirația față de profesori și, implicit, față de această meserie și de publicul iubitor de teatru.

Referințe bibliografice

1. GORCEAKOV, N.M. *Leccióniile de regie ale lui Vahtangov*. București: Nemira, 2017. ISBN 978-606-758-976-4.
2. SAIU, O. *În căutarea spațiului pierdut*. București: Nemira, 2008. ISBN 978-973-143-313-4.
3. STANISLAVSKI, K.S. *Viața mea în artă*. București: Ed. Cartea Rusă, 1958.
4. TOPORCOV, V. *Stanislavski la repetiție*. București: Arlus-Cartea Rusă, 1951.
5. DODIN, L. *Călătorie fără sfârșit*. București: Fundația Culturală „Camil Petrescu”, 2008.